

Михайленко В. В.,

Буковинська державна фінансова академія, м. Чернівці

КОНЦЕПТОСФЕРА “CLERGY” У МІЖКУЛЬТУРНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

Стаття присвячена реконструкції концептосфери “Clergy”, яка відображає категорії англійської та російської православної церков. Проведено категоризацію та семантизацію даної концептосфери. Виділено три складові концептосфери та доповнено четвертою складовою – “церковнослужителі”. Окреслено динамічну семантику окремих лексем концептосфери.

Ключові слова: концепт, концептосфера, лексико-семантичне поле, лексема, семантизація, динамічна семантика, церква, клір.

В центре исследования – лингвистическое обеспечение межкультурной коммуникации при помощи богословского дискурса. Выделено соответствующую концептосферу “клир” и лексико-семантическое поле для ее вербализации.

Ключовые слова: концепт, концептосфера, лексико-семантическое поле, лексема, семантизація, динамическая семантика, клир.

The article is focused on reconstructing the conceptual system of ‘Clergy’ (Russian Orthodox) in the English translations. The categorization and semantization of the conceptual system are undertaken. There are three constituents revealed and the fourth one – ‘church servant’ – is added. The semantic dynamics of some lexemes is outlined.

Key words: concept, conceptual system, lexical semantic domain, lexeme, semantization, dynamic semantics, church, clergy.

Міжкультурна комунікація у рамках дискурсу – обмін ціннісними надбаннями між людьми – існує з появи мови і сприяє взаємодії та взаєморозумінню різних культур. В умовах сучасних технологій спілкування набуває глобального характеру, що потребує від культурологів, етнолінгвістів, етнопсихологів, антропологів, соціолінгвістів, когнітологів та інших спеціалістів з гуманітарних наук розробки спільних алгоритмів (для глобального розуміння) та варіативних (національних) алгоритмів (для збереження етнокультурних особливостей комунікацій). Розглянемо етимологію англ. *communication* (*common, commonness, commune, communal, communard, communicate, communicable, communicant, communicative, communion, community, communism, communist, communiqué, etc.*), яку можна вивести із середньоанглійського *communen*, далі із давньофранцузької *communier* та із латини *communicare* (див.: давньофранц. *communer*), що означає “ділитися”, “причащатися”. Наведене походження вказує на розвиток комунікації як споконвічного культурологічного явища [8, с.

18-20]. Зрозуміло, компонент *commune* може розглядатися як архаїчний у семантичній структурі новоанглійської лексики *communication*. Проте він виступає домінантою семантичного поля, яке включає: *sharing, participation, association, possession of a common faith, etc.* Відповідно, це поле покриває базові складові комунікативної моделі:

ПРОДУЦЕНТ → МОВЛЕННЄВИЙ АКТ → РЕЦИПІЄНТ, які зазвичай локалізовані у ЧАСІ і ПРОСТОРІ.

Введення культурологеми, яка представляє парадигму змінних етнокультурних варіантів у комунікативну модель, забезпечує міжкультурне спілкування у часі і просторі. Запропонована інтерпретація поняття комунікації та культурологічна точка зору на комунікацію свідчать про те, що вона розвивається у часі і головним чином направлена на підтримку цілісності соціуму у динаміці [4]. Компонент “sharing beliefs” об’єднує окремих індивідуумів у суспільство [див.: 2, с. 9-11].

Дослідження міжкультурних відмінностей соціумів, співвідношення культури та комунікації, їх взаємозв’язок та взаємовплив були представлені філософами ще з античних часів [5]. Однак, явища культури та комунікації в їх взаємозв’язку розглядали філософи XVII–XX ст. Л. Вітгенштайн, Ю. Габермас, Г. Гадамер, І. Гердер, І. М’язова, І. Кант, Ф. Ніцше, П. Сорокін, І. Фіхте, З. Фройда, Ф. Шляєрмахер, О. Шпенглер та ін. Соціальний аспект міжкультурної комунікації [див.: 6] вивчали Є. Верещагін, Т. Грушевицька, Б. Єрасов, К. Іванова, Н. Іконнікова, В. Костомаров, В. Попков, С. Тер-Мінасова, Н. Шамне. Окремі риси об’єкту висвітлювалися в рамках когнітивістики – М. Болдырев, А. Вежбицька, В. Дем’янков, О. Кубрякова, В. Маслова, З. Попова, Й. Стернін; лінгвокультурології – Є. Бабаєва, Е. Верещагін, С. Воркачов, В. Воробйов, В. Карасик, В. Колесов, В. Костомаров, В. Красних, М. Красавський, Г. Слишкін, В. Телія; теорії комунікації і соціальної діяльності – Г. Андрєєва, Т. Астафурова, Р. Белл, М. Каган, В. Кашкін, І. Кон, В. Конєцька, О. Леонтєв, О. Леонтович, Н. Мечковська, Г. Почепцов, Є. Тарасов, С. Тер-Мінасова.

З точки зору футурології вважають, що глобалізація культури призведе до нейтралізації меж окремих культур, як слабких ланок. Проте це вірно тільки при формуванні архетипу і навпаки на фоні даної парадигми буде стабілізуватися етнокультурна варіативна парадигма. Цей архетип може слугувати матрицею для породження етнокультурних змінних у процесі навчання міжкультурній комунікації.

Мета даної праці полягає в системному вивченні кореляцій номінацій кліру в міжкультурній комунікації з позицій лінгвокультурології. Для цього необхідно вирішити наступні завдання:

– змоделювати концептосферу “клір” в англомовній та україномовній картині світу;

– виокремити семантичну підсистему “клір” у семантичній системі англійської та української мов, які вербалізують концептосферу “клір”;
 – вирізнити спільні та відмінні складових концептосфер та семантичних підсистем для встановлення культурологем.

Мовець спочатку формує ідею, а потім її вербалізує за допомогою одиниць різних рівнів, які складають єдине ціле. Когнітивістика [див.: 7], на нашу думку, передбачає холістичний підхід до мови, у центрі якого знаходиться мовець із своїм завданням – описати фрагмент картини світу або виразити своє відношення до нього. Сама мова перестає бути єдиним об’єктом наукового пізнання і потребує залучення суміжних наук – культурології, міфології, релігії, антропології, соціології, філософії [1, с. 143].

Представники когнітивної лінгвістики вважають, що мовою керують загально когнітивні принципи, а не комунікативна мета. Отже, виокремлюють концептуальні структури та процеси, які передбачають вербалізацію – лексичну та граматичну [3]. Отже, мова відображає процеси, які відбуваються у свідомості мовця.

концептосфера (“Clergy”) → концепт (clergyman) → категорія (bishop, priest, deacon) → мовна структура (лексеми).

Тут відбувається конструювання (“Clergy”) цілого за допомогою простих одиниць – лексем, що позначають чини священства (російського православного та англіканського).

Лексичні засоби вербалізації концепту “Clergy” (*a churchman, a man of the cloth, a spiritual leader of the Christian Church, clergyman (ordinand, ordinary, preacher, preacher man, sermoniser)*) у лінгвістиці розглядаються нами у межах концептуальної картини світу, що входить до загальної мовної картини світу та виступають інструментом побудови концептосфери “Clergy”.

Для цього необхідно провести дефініційний аналіз лексеми “Clergy”, визначити лексико-семантичні групи “Clergy” та побудувати лексико-семантичне поле “Clergy”. Так, лексико-семантичне поле “Clergy” (secular священство біле, хоча лексеми первинної вершини означають священників, які прийняли схиму) включає:

1. *patriarch*; 2. *exarch*; 3. *metropolitan*; 4. *archbishop*; 5. *bishop*;
6. *suffragan bishop*; 7. *protopresbyter*; 8. *priest*; 9. *vicar*; 10. *deacon*;
11. *archdeacon, protodeacon*; 12. *subdeacon*.

Вербалізація концепту “Clergy” відбувається за допомогою лексичних засобів – лексико-семантичного поля “Clergy”, яке включає такі лексеми: *patriarch, exarch, metropolitan, archbishop, vicar bishop, suffragan bishop, archpriest, priest (chaplain, divine; ecclesiastic, curate; minister; minister of religion; parson; pastor), protodeacon, archdeacon, subdeacon*. Лексико-семантичне поле “Clergy” складається із ядра та ближньої і дальньої пери-

ферій, представлених первинними вершинами відповідної концептосфери.

Результати структурного аналізу вирізняють диференційні риси складових поля, які можуть бути представлені лексико-семантичними групами:

(1) *Bishop – patriarch, exarch, metropolitan, archbishop, vicar bishop, suffragan bishop*;

(2) *Priest – archpriest, priest (chaplain, divine; ecclesiastic, curate; minister; minister of religion; parson; pastor)*;

(3) *Deacon – protodeacon, archdeacon, subdeacon*. Наведена мікроконцептосфера “Clergy” “священство біле” входить до більш узагальненої макроконцептосфери “Clergy” “священство і церковнослужителі Російської православної церкви (біле, чорне та церковнослужителі)”, яка відображає фрагмент Російського православ’я та релігійних відношень у церкві та у суспільстві. Пор. відповідні номінації в Англіканській церкві:

Monarch → The Church of England (The Holy Men) → Archbishops of Canterbury and of York → bishops → suffragan bishops → priests → rectors → vicars → curate → deacons.

Номінації вершин різняться в обох концептосферах, далі в російській православної чільне місце займає патріарх “*the Patriarch of Moscow and All Russia*”, тоді як в англіканській – *The Church of England (Anglican) archbishops (Privy Councillors)*, зазвичай – *the Archbishops of Canterbury and York*, хоча зазначені номінації мають спільний компонент “*equal among equals*”, номінації другої вершини не різняться – *bishops*, номінації третьої вершини – *priests*, остання вершина зайнята спільною лексевою диякон “*deacon*” (помічник). Проте компонент “стажист” превалює в англіканській концептосфері.

Таким чином, дослідження є функціональним аналізом номінацій, де всі підсистеми взаємодії у просторі (у своїх мовних системах) і часових вимірах.

Література:

1. Берестнев Г. И. К проблеме языка ментальных пространств: Образ света с когнитивной точки зрения. / Г. И. Берестнев. // Горизонты современной лингвистики: Традиции и новаторство: Сб. в честь Е. С. Кубряковой. – М. : Языки славянских культур, 2009. – С. 143-160. – (Studia philologica).

2. Белокобыльский А. В. Социальный потенциал религии как абсолютного дискурса / А. В. Белокобыльский. Роль науки, релігії та суспільства у формуванні моральної особистості. Роль релігійних та світських інтелектуальних еліт у розбудові громадянського суспільства : матеріали XXVII Міжнар. наук.-практ. конф., 21 трав. 2010 р. – Донецьк, 2010. – С. 9-11.

3. Болдырев Н. Н. Концепт и значение слова / Н. Н. Болдырев // Методологические проблемы когнитивной лингвистики. – Воронеж : ВГУ, 2001. – С. 25-36.

4. Іванова К. А. Соціологічні аспекти міжкультурної комунікації в українському вузі : автореф. дис.... канд. соціол. наук : 22. 00. 06; Харк. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Х., 2002. – 22 с.
5. М’язова І. Ю. Міжкультурна комунікація: зміст, сутність та особливості прояву (соціально-філософський аналіз): автореф. дис.... канд. філос. наук : 09. 00. 03. – К., 2008. – 18 с.
6. Рот Ю. Межкультурная коммуникация. Теория и тренинг / Ю. Рот – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2006. – 223 с.
7. Croft W., Cruse D. Alan. Cognitive Linguistics / W. Croft. – Cambridge : CUP, 2004. – 372 p.
8. Carey James W. Communication As Culture. Essays on Media and Society / W. James Carey. – N. Y., London : Routledge, 1992. – 240 p.